

Sieviešu deguna izmēri dažādos laika periodos Latvijā un salīdzinājumā ar atsevišķām populācijām

Dzintra Kažoka¹, Erika Nagle²

¹Rīgas Stradiņa universitāte, Anatomijas un antropoloģijas institūts, Latvija

²Rīgas Stradiņa universitāte, Bioloģijas un mikrobioloģijas katedra, Latvija

Ievads. Individīda sejas antropometrija ir nozīmīgs instruments, ko izmanto gan ģenētiskajā konsultācijā, gan plastiskajā ķirurģijā. Viens no pirmajiem soļiem, ko ķirurgs veic pirms rinoplastikas, ir deguna izmēru un formas analīze. Deguns kā daļa no augšējiem elpošanas ceļiem veic virkni funkciju. Ģenētiskajā konsultācijā deguna morfoloģiskie rādītāji nereti kalpo fenotipa raksturošanai indivīdam ar ģenētisko patoloģiju. Lai varētu konstatēt deguna dimorfoloģiskās pārmaiņas, ir nepieciešami dati par normāliem deguna mērījumiem. Nozīmīgu informāciju par deguna morfoloģiskajiem rādītājiem var iegūt, pamatojoties uz trīs vispārpieņemtiem parametriem (deguna augstums, deguna platums un deguna indekss). Ir virkne faktoru (rase, etniskā piederība, ģenētiskā konstitūcija, klimats u.c.), kuru rezultātā deguna forma un izmēri var mainīties. Nozīmīgas un aktuālas ir arī starppopulāciju un starppopulāciju pārmaiņas.

Darba mērķis. Noteikt deguna izmērus sievietēm, kuras dzīvojušas Latvijā 20. gadsimta 30. gados un 21. gadsimta pirmajā dekādē, kā arī salīdzināt iegūtos datus savstarpēji un starp atsevišķām populācijām pēc literatūrā pieejamajiem datiem.

Materiāls un metodes. Rezultātu iegūšanai tika izveidotas divas pētījuma grupas: grupa A (indivīdi mērīti 2002.–2004. gadā) un grupa B (indivīdi mērīti 1929.–1930. gadā). Grupā A tika iekļautas fenotipiski veselas sievietes bez redzamām pārmaiņām kraniofaciālajā rajonā. Grupā B tika iekļauti L. Krastiņas-Jērumas (1935) iegūtie veselu sieviešu deguna parametru mērījumi. Mūsdienu sievietēm deguna izmēru identificēšanai un mērījumu veikšanai tika izmantota R. Martina (1914, 1928) un K. Sallera (1957) ieteiktā antropometriskā metodika. Tika izmantoti 2 mērījumi: deguna platums (al-al) un deguna garums (n-sn). Balstoties uz šiem mērījumiem, pēc standartformulas tika aprēķināts *index nasalis* (IN). Datu zinātniskajā apstrādē un rezultātu interpretācijā lietotas statistikas programmas SPSS un Excel. Iegūtie rezultāti sievietēm grupā B salīdzināti ar deguna izmēriem ar atsevišķu zinātnieku [Farkas, et al., 1998, 2004; Ngeow, et al., 2009; Karaca, et al., 2012] aprakstītajiem un literatūrā minētajiem datiem.

Rezultāti. A grupā tika iegūti šādi mērījumu rezultāti: al-al ($32,8 \pm 2,7$); n-sn ($56,7 \pm 5,7$). B grupā tika iegūti šādi mērījumu rezultāti: al-al ($32,9 \pm 0,1$), n-sn ($54,0 \pm 0,1$). Deguna indeksa rezultāti liecina, ka abās grupās dominējošais ir šaurs deguns (A grupā *index nasalis* – 57,9; B grupā *index nasalis* – 60,9). Deguna indeksa atšķirības starp dotajām pētījumu grupām nav statistiski ticamas.

Salīdzinājumā ar Farkas, et al. (al-al = $31,9 \pm 1,0$; n-sn = $49,2 \pm 2,9$) datiem, mūsdienu Latvijas sieviešu deguns ir platāks un garāks.

Salīdzinājumā ar Ngeow, et al. (al-al = $35,3 \pm 2,8$; n-sn = $50,4 \pm 3,2$) un Karaca, et al. datiem (al-al = $35,2 \pm 2,9$; n-sn = $50,4 \pm 3,2$), deguns Latvijas sievietēm ir šaurāks un garāks.

Secinājumi.

1. Iegūtie rezultāti liecina, ka pārmaiņas deguna morfoloģijā dažādos laika periodos dzīvojošām Latvijas sievietēm pēdējo 74 gadu laikā ir notikušas lēni, tomēr laika gaitā tām ir tendence mainīties.
2. Salīdzinot deguna izmērus ar atsevišķu zinātnieku aprakstītajiem un literatūrā minētajiem datiem, mūsdienās mērīto sieviešu deguns ir garš un dažāds pēc platumā.